

У ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ — ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ РЕГІОНІВ

Загальновідомо, що місцеві бюджети впливають на життєдіяльність та розвиток областей, а відтак — країни в цілому. Регіони завжди різнилися за рівнем соціально-економічного розвитку. Так, східні промислові області домінували у наповненні держскарбниці, хоча водночас були і найбільшими «споживачами» бюджетних коштів. Про перші результати фінансової незалежності місцевих бюджетів та розвитку регіонів України читайте у нашому матеріалі.

Сьогодні області досить відрізняються за кількісними та якісними параметрами, що впливає на диференціацію розміру сплати податкових платежів кожною з них окремо.

Через скорочення промислового виробництва, відтік інвестиційного капіталу, нестійку експортну динаміку, зменшення обсягів будівництва, погіршення ситуації на ринку праці і загальне падіння рівня доходів населення, що спостерігалось упродовж 2014 — 2015 рр., регіони країни суттєво зменшили обсяг податкових надходжень. Однак сьогодні ситуація поступово стабілізується, про що свідчить офіційна статистика.

Так, протягом січня — жовтня 2016 р. до бюджетів усіх рівнів надійшло 407 534 584,64 тис. грн податків і зборів. Рівень відповідного періоду минулого року перевищено на 35 %. Традиційно найбільшим джерелом наповнення державного бюджету були податок на доходи фізичних осіб та ПДВ, надходження яких за січень — грудень 2016 р. становили 110,3 млрд грн та 116,5 млрд грн відповідно, а їх частка зросла порівняно з січнем — жовт-

нем 2015 р. на 39,5 та 35 %. Хоча обсяг внесків інших податків до державного бюджету є дещо меншим, проте спостерігалось суттєве зростання платежів із податку на прибуток — на 20,8 %, земельного податку — майже на 98 % та акцизного податку — на 44,3 %.

Окремої уваги заслуговує огляд рентної плати за користування надрами. Починаючи з другого півріччя 2014 р. Уряд України збільшив податкове навантаження (ставки рентних платежів) для компаній, що видобувають природний газ. Такі ініціативи призвели до скорочення сплат податку через зниження рівня видобутку; втрати стимулу проводити технічну модернізацію газових родовищ; скорочення інвестицій у розробку та буріння свердловин; «заморожування» проектів з видобутку природного газу, що спровокувало відтік капіталу; зменшення бурових робіт, що призвело до звільнення працівників, включаючи технічний персонал, оскільки у компаній знизилися доходи, що не дає змоги вчасно виконувати зобов'язання з виплати зарплат.

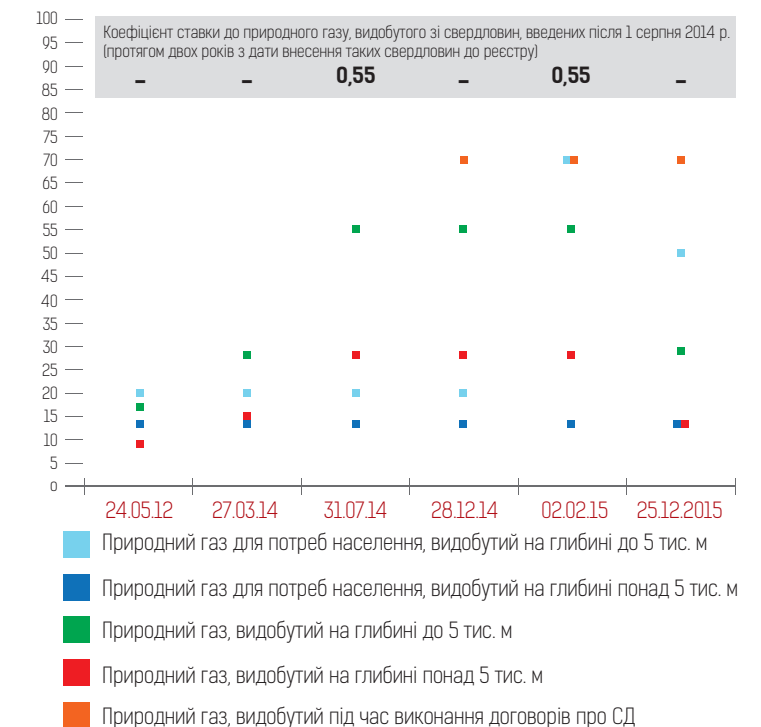
Наявність певних недоліків податкової політики зумовила наприкінці грудня 2015 р. внесення змін до податкового законодавства. Відповідно до Закону України від 25.12.2015 р. № 928-VIII «Про Державний бюджет України на 2016 рік» з січня 2016 р. до приватних компаній почали застосовуватися ставки рентних платежів за користування надрами, які діяли до підвищення. Натомість продовжено застосування 70-відсоткової ставки цього податку до підприємств, що працюють за договорами про спільну діяльність.

Загалом у секторі бюджетного забезпечення регіонального розвитку в зазначений період усі регіони продемонстрували приріст сплати податків. Найбільший внесок було здійснено Центральним офісом, тобто великими підприємствами (майже 177,5 млрд грн, або 43,5 % усіх податків та зборів), позаяк саме на доходах головних офісів великих податкових агентів тримається економічна система. Наступний платник — м. Київ, частка якого у загальних надходженнях становить 10,5 %. Далі йдуть Харківська область — 5,7 %, Дніпропетровська — 5,1, Полтавська — 4,7, Київська — 2,9, Львівська — 2,8 та Одеська — 2,7 %.

Сплата податкових платежів до Зведеного бюджету України, (%)

Ставки плати за користування надрами (рентні платежі) для видобування природного газу на материковій частині України

На сьогодні значно посилилася роль фінансів місцевого самоврядування. Система наповнення місцевих бюджетів, яка існувала до 2014 р., не могла забезпечити фінансову спроможність органів місцевого самоврядування, оскільки місцеві податки і збори не були достатнім джерелом наповнення місцевих бюджетів через їх незначний податковий потенціал. Загальновідомо, що місцеві бюджети впливають на життєдіяльність та розвиток не тільки регіонів, а і країни в цілому. Саме тому назріла потреба у здійсненні реформи податкової децентралізації, спрямованої на підвищення рівня наповнення місцевих бюджетів задля забезпечення фінансування програм соціально-економічного розвитку окремих територій.

Наприкінці 2014 р. в Україні почали відбуватися процеси децентралізації на місцевому рівні. Завдяки ухваленню низки законів та змін до Бюджетного та Податкового кодексів (Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи», Закон України від 28.12.2014 р. № 79-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин», Закон України від 26.11.2015 р. № 837-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад» та ін.) місцеві бюджети розширили свою фінансову базу, зокрема, через 100 % єдиного податку; 100 % податку на майно (нерухомість, земля, транспорт); 100 % плати за надання адмі-

.....

Завдяки процесам децентралізації у середньостроковій перспективі доходи місцевих бюджетів зростатимуть більш швидкими темпами, що позитивно вплине на можливість регіонів утримувати стійку економічну динаміку

.....

МЛРД ГРН

116,5

ПРОТЯГОМ СІЧНЯ — ЖОВТНЯ ЦЬОГО РОКУ ДО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УСІХ РІВНІВ СПЛАЧЕНО МАЙЖЕ

ністративних послуг; акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизними товарами (пиво, алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти) за ставкою 5 % вартості реалізованого товару тощо.

Фіскальна децентралізація передбачає збільшення дохідної бази громад і регіонів за рахунок розширення податкової бази на місцевому рівні поряд із зменшенням частки міжбюджетних трансфертів та інших джерел, контрольованих центральними органами влади.

Сьогодні вже маємо певні результати. Так, протягом січня — жовтня цього року до місцевих бюджетів усіх рівнів сплачено майже 116,5 млрд грн, що на 46 % більше, ніж у відповідному періоді 2015 р., і що найважливіше — усі регіони зафіксували зростання податкових надходжень. Найбільші податкові внески до місцевих бюджетів було зафіксовано у м. Київ, Центральному офісі та Дніпропетровській області. Можна сміливо стверджувати: завдяки процесам децентралізації у середньостроковій перспективі доходи місцевих бюджетів зростатимуть більш швидкими темпами, що позитивно вплине на можливість регіонів утримувати стійку економічну динаміку.